

Envelliment sense recursos

Les residències per a la tercera edat a casa nostra són un camp adobat per a la inversió privada, davant de la manca d'oferta real de l'administració pública. La majoria encara tenen preus prohibitius i condemnen els ancians que les necessiten i les seues famílies a fer tot tipus d'esforços econòmics. La situació, a mitjà termini, no permet l'optimisme.

Pot costar de creure la càrrega tan absurda d'aquesta informació, però és així: el preu d'una plaça en una residència d'ancians pot superar els 1.600 euros mensuals; en canvi, la pensió mitjana és de 600 euros mensuals. Com se supleixen els diners que falten per arribar a la quota de les residències? De qualsevol manera, perquè, a diferència d'altres països europeus —que disposen d'una molt millor xarxa pública d'atenció adreçada a uns ancians també molt més acostumats a buscar-se la vida al marge dels fills—, a casa nostra, quan una família porta el pare o l'avi a una residència és perquè no hi ha troba altra solució, raó per la qual, aleshores, està disposat a fer qualsevol cosa per poder-la pagar.

Els motius augmenten en una societat de màxima exigència laboral com la nostra. I ho fan sobretot a l'estiu, quan moltes famílies, per poder viatjar i formar part del somni del capitalisme de primer ordre, han de deixar enrere un vell que necessita atenció constant. Paral·lelament, la sanitat pública està a anys llum d'entendre els canvis socials que obliguen l'existència de residències per a tothom. Saben que la cura de la gent gran encara descansa majoritàriament en les dones —filles, nétes o nores— de la pròpia família. Ara bé, sembla que d'ací a poc temps aquesta deixarà de ser una solució —de fet, ja està deixant de ser-ho—, i no solament per la constant, creixent i irreversible incorporació de la dona al camp laboral.

Nova època. Perquè, si bé és cert que la cultura de la generació actual de dones de més de trenta anys empeny a cuidar els pares per damunt de les complicacions que això puga implicar, la tendència comença a reconduir-se. Les joves d'avui creixen en una cultura globalitzada en què la igualtat de gèneres i el gaudi del plaer es planteja com un dret inalienable.

I és precisament en aquesta cultura occidental on el gran sacrifici pels progenitors quan ja han deixat d'exercir com a pares i es transformen en avis és considerat com un atavisme evitable. És a dir, que en els propers anys aquest sacrifici podria quedar situat per darrere de la vivència de la pròpia felicitat. Cal dir que la majoria de les joves d'avui accepten millor la perspectiva d'haver d'ingressar els pares en una residència el dia de demà, idea que, fins i tot, va convertint-se en una constant a l'hora d'administrar els recursos econòmics del futur.

L'administració, però, encara no s'ha fet càrrec dels canvis que els sociòlegs i els demògrafs detecten des de fa temps en l'estructura social. Per tant, a casa nostra, tenint en compte les mancances de l'esfera pública, ha estat la iniciativa privada la que s'ha fet càrrec d'un nombre de places residencials molt superior a les públiques. Segons estadístiques de l'any passat, al Principat funcionen 1.040 centres per a ancians, que sumen 48.000 places. Al País Valencià, 294, amb 19.000 places. I a les Illes, 52, amb 4.000 places. La sorpresa, però, és el

percentatge de les que pertanyen a l'esfera privada: en el cas del Principat, és del 86,9%; en el cas del País Valencià, del 74,5%; i en el cas balear, el 55,8%. Conclusió: hi ha molt poques places percentuals per a majors de 65 anys -4,5% al Principat, 2,8% al País Valencià i 3,3 a les Balears-, i la majoria es troben en mans de la iniciativa privada.

La cosa es complica quan s'observa que el 20% dels ancians viuen sols, percentatge que hauria de fer entendre encara més la residència com una opció òbvia, ja que, només al Principat, hi ha gairebé 230.000 persones grans amb un alt grau de dependència, és a dir, que necessiten ajuda per poder fer les accions bàsiques d'una vida normal: vestir-se, anar al bany, fer-se el menjar... La majoria d'aquests avis depenen de la sanitat pública, que té llistes d'espera en residències públiques que poden arribar a ser de mesos o, en casos especialment patètics, fins i tot d'anys.

Places limitades. Com que les places públiques són tan limitades, en l'eclosió privada s'han camuflat durant temps les residències il·legals i clandestines, i les que ofereixen serveis pèssims als clients.

Normalment, aquestes, que tenen uns preus més o menys assequibles, són les escollides per gent que pateix problemes econòmics reals i que no pot fer-se càrrec dels seus familiars. Ara bé, cal dir que les residències salvatges -les que han estat tancades per la policia per insalubres, o les que han rebut denúncies per maltractament als pacients- a penes existeixen avui dia.

En els darrers anys, a mesura que s'han efectuat poderoses inversions privades en aquest camp que han diversificat l'oferta, a mesura que s'ha implantat la relació normalitzada amb el concepte de geriàtric en la nostra societat, i a mesura que, finalment, s'han fet públics els casos de residències brutals i vexatòries, la gent s'ho pensa dues a vegades a l'hora d'efectuar un ingrés en un centre que no ofereix les mínimes garanties. Entre altres coses perquè, davant d'una investigació legal, si es demostra que el familiar que ha efectuat l'ingrés coneixia les condicions del centre,

Els ancians sempre són reclutats com a ramat pels polítics, sense donar-los gran cosa a canvi més enllà d'aigua i un entrepà. En la imatge, una escena d'un miting electoral del PP a València.

Els diners que cal pagar cada mes a una residència acostumen a ser el triple de la pensió de jubilació

aquest pot ser considerat tan culpable davant la llei com els mateixos gestors de les residències. Així, i cada vegada més, les residències que no tenen un tarannà religiós han aparegut com luxoses megacases per a ancians amb zones verdes, a l'estil americà. Residències que semblen hotels, però amb serveis geriàtrics.

Com ja s'ha indicat al principi del reportatge, la mitjana mensual que se sol pagar en aquestes residències és de 1.600 eu-

EFE / BARR GI

Zaplana i Camps sempre han promès moltes coses a la gent gran, i han insistit en la construcció de residències públiques. Ni l'un ni l'altre, però, han complert cap de les millores que havien anunciat als avis.

Els polítics només s'acosten als avis per demanar el vot, però no tenen cura de les seues necessitats

ros, gairebé tres vegades la mitjana dels diners que guanyen la majoria de pensionistes que tenen una situació raonablement bona. La diferència amb les residències públiques és bastant espectacular, ja que els avis poden accedir a aquestes últimes si aporten el 75% de la pensió que reben. El problema, però, és que molts es moren abans que els arribe el torn d'accedir-hi.

Potser per això, i des de fa un cert temps, molts dels grans grups econòmics que operen a casa nostra inverteixen en la construcció de residències. Les opcions, però, es divideixen: per un costat, hi ha els que perpetuen l'estat actual —la majoria—, que erigeixen més i millors residències ca-

res per aprofitar-se de l'hegemonia dels alts preus que viu el sector; per l'altre, hi ha alguns pocs grups empresarials que prefereixen avortar aquesta hegemonia i construir complexos de geriatria que resulten més barats per als clients.

La mútua FIATC és un d'aquests grups, que planteja projectes a curt termini que, a banda de residències pròpiament dites, inclouen assistència i cura domiciliària. Els preus que FIATC planteja, segons ha publicat *El Periódico de Catalunya*, són de 1.300 euros mensuals, una xifra encara important que permet fer negoci però que també és més propera a la que puguem demanar els centres concertats i, clarament, més accessible per als clients.

Constructores, assegurances i empreses inversores múltiples han descobert que els ancians són un sector condemnat a ser atès coste el que coste. Fins i tot empreses com l'ONCE, El Corte Inglés o Repostería Martínez han considerat la cura de vells com un negoci en augment. I així ho fan, també, perquè des de ja fa un temps considerable el col·lectiu de la gent gran va en augment. Segons l'informe *Proyecciones de población de Catalunya 2010-2030*, de l'Institut d'Estadística de Catalunya, l'esperança de vida actual s'estima en els 75 anys per als homes i en 82 per a les dones. Al 2010, la mitjana dels homes arribarà als 77 anys d'edat, i la de les dones, als 84.

Davant d'aquestes xifres, això significa que, a Catalunya, si bé l'any 1996 hi havia 98.000 ciutadans majors de 84 anys, les projeccions estadístiques indiquen que d'aquí a sis anys n'hi haurà 180.000. I no s'atura ací: segons els Fons de Població de les Nacions Unides, les previsions d'esperança vital per a l'any 2150 en els països europeus desenvolupats apunten que els homes podran arribar als 87,5 anys, i les dones, als 92,5. És a dir, l'envelliment social és constant, inaturable, i, a casa nostra, gairebé insostenible.

Els nostres avis, en general, formen part del segment econòmicament pobre de la població per culpa d'unes pensions de jubilació que, sobretot en el cas dels treballadors no qualificats, són baixes. Aquest fet resulta del tot lògic si es té en compte

Els homes i les dones de la tercera edat necessiten fer una vida normal per sentir-se útils. Les residències, sens dubte, hi poden ajudar, sempre que tinguen els serveis geriàtrics apropiats. El problema, però, és quan aquests serveis o resulten insuficients o formen part de complexos residencials massa cars per a la major part de jubilats.

que, sobretot en comparació amb altres països, els sous també són baixos.

Els polítics fan cas als jubilats en actes electorals, però no inverteixen en assistència, un actiu que no es veu i que no genera propaganda massiva. I tot i que els desitjos de la majoria d'ancians s'adrecen cap a l'habitatge propi, la majoria de la inversió dels principals grups empresarials privats en els propers anys —que pot arribar als 1.000 milions d'euros— es destinarà majoritàriament a la creació de residències imponents.

De fet, al País Valencià, Benestar Social ha renunciat a construir 25 de les 73 residències que va anunciar Rafael Blasco quan era al capdavant d'aquesta conselleria. L'excusa —bastant increïble— és que el sector privat ja se n'ha encarregat. En canvi, els geriàtrics d'aquest sector privat demanen a l'administració una mena de concert econòmic que facilite l'ingrés en les residències. És a dir, que siguen els polítics qui paguen i no les famílies. Ara per ara, això no es preveu, i iniciatives com el "Bono Residència", que cobreix despeses en geriàtrics, rebran del PP valencià 2 milions d'euros menys en subvencions. Com a alternativa, planteja un servei de menjar domiciliari municipal per a avis necessitats, que s'anomena càtering social. Però, per ara, ha destinat més del 85% del seu pressupost a ajuntaments governats pel PP. Els altres, ja s'ho faran.

Joan M. Oleague

